UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IOAN. PETRI || MAFFEII,|| BERGOMATIS,|| E SOCIETATE || IESV,|| HISTORIARVM || INDICARVM || LIBRI XVI.|| SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI IV.||

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

VD16 M 105

Eiusdem commoratio Complutensis. Cap. XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-64627

Visual Library

Eiuſdem commoratio Complutenſis.
Cap. XVII.

VBI cùm ad publicum xenodochiū ſuo more diuertiſſet: artium, vt appellant, curriculum inijt non admodum felici ſucceſſu: quippe qui eadem illa prepropera feſtinatione incitatus, nullo pæne ſeruato vel ordine vel diſcrimine diſciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggreſſus eſt; & in logicis terminos, quos appellant, in phyſicis Albertum, in Theologia Magiſtrum ſententiarū (qui maximè libri tum in Hiſpania terebātur) euoluere, & plures quotidie in ſcholis audire cæpit interpretes; quæ res in ſpeciem vtilis & cōpendiaria, vel maximo ei in id ipſum quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis ferè fit, cùm auidè ſequeretur omnia, nihil propemodum aſſequebatur: & ipſa varietas ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras, tum verò memoriæ perturbationem & confuſionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodū, quòd in ſumma paupertate, non ſolùm ex emendicato viuebat ipſe cum ſuis, verùm etiam aliorum inopiam ac difficultates, conquiſitis vndique eleemoſynis, magno labore & corporis & animi ſubleuabat. Præterea, quòd eius curſum vel maximè retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, vt ſe, quāuis alieno tum tempore, continere non poſſet quò minus & in ſcholaſticorum circulis de vera virtute ac pietatis ſermones inijceret, & in triuijs pueros plebemque ſimul Chriſtianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homines paſſim ad cultum Dei, ſtudiumque religionis acri, ac vehemēti oratione incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi cùm ad ſanitatem & officium redirent, & crebris altiſque ſuſpirijs veram cordis contritionem ac pœnitentiam teſtarentur; ab imperitis quibuſdam Ignatius in ſuſpitionem & crimen veneficij

vocari eſt cæptus: quaſi homines oratione ſua [illegible]
redderet. Præterea cùm inſignes quædam in [illegible]
pente morum ac vitę mutationes exiſterent, & [illegible]
dies hominum concurſus ad Ignatium fieret, [illegible]
ad ſacros Inquiſitores Toletum pertulit rumor. [illegible]
bat eo maximè tempore apud Germanos [illegible]
peſtis, manabatque malum quotidie latius. [illegible]
in Hiſpania ipſa, inſani conatus eorum qui [illegible]
natos ferebant, paulo ante magiſtratuum diligentia [illegible]
preſſi fuerant. Quocirca ſacri Quæſitores in [illegible]
modi contagionis periculum excubantes animo, [illegible]
ex hac hominum frequentia & inuſitato agendi genere
veriti ne quod nouum incendium exiſteret, Compl[illegible]
tum celeriter aduolant, in Ignatij doctrinam ac mores
diligenter æquè ac diſſimulanter inquirunt: cùm nihil
neque in dictis, neque in factis à recta fide alienum in-
uenirent, Ignatium ne appellant quidem [illegible] delega-
ta Vicario Archiepiſcopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde
Regio conſilio præfuit, Toletum ipſi ad [illegible]
reuertuntur. Neque ita multo poſt, Vicarius ipſe, magis
vſurpandi iuris cauſſa, quàm quod rem vlla [illegible]
ſione dignam putaret, ad Ignatij diuerſorium adue-
te, & pauca quædam ab eo percunctatus, [illegible]
exponit, inquiſitum in ipſius & ſociorum vitam [illegible]
acriter, neque inuentū quidpiā vitioſum; [illegible]
ſuo animarum ſaluti operā darēt, cum [illegible]
vno eodemq; omnes habitu incederent [illegible]
nouam aliquā ſectam inducere viderentur. [illegible]
ris lanea veſte cuncti vtebantur. iuſſit ille Ignatium [illegible]
tiagam nigro, Calliſtū & Cazerē ruſo colore [illegible]
adoleſcentē Gallū nihil mutare. nec recuſauit Ignatius,
vt erat magiſtratib⁹ apprimè obediēs. Interea [illegible]
quattuor fere menſiū ſpatio, cùm nihil de [illegible]
di ratione remitterent, nec perſuadere ſibi Vicarius po[illegible]
ſet, homines idiotas, in ijs tractandis quæ ad Chriſtianæ
fidei dogmata pertinent, nuſquam labi [illegible]
inſtitit quærere. ſed cùm nihilomin⁹ ſana [illegible]
ſet, rem totā ſine vllo iudicij tumultu ſuppreſſit. [illegible]

nen ita multo poſt Vicarius idem tertiam in Ignatium quæſtionem exercuit, quorumdam calumnijs ac ſuſpicione compulſus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiſcua. in ijs fœminæ duæ honeſto loco natæ, grandis natu mater, & filia forma eleganti. hæ publicis Ignatij adhortationibus incitatæ, vt eſt ſexus ad pietatem propenſus, adeo exarſere, vt cuncta Hiſpaniæ valetudinaria peragrare, & in Chriſti Domini gratiam toto vitæ ſuæ tempore pauperibus miniſtrare decreuerint. Hoc animi propoſitum Ignatio cùm aperuiſſent; diſſuaſit ille magnopere cùm alias ob cauſſas, tum ne cuius oculos animumque ſolicitaret aſpectus adoleſcentulæ; non deeſſe Compluti pauperes, quos officij cauſſa, ſi vellent, inuiſerent; poſſe etiã operam dare ſacro Euchariſtiæ ferculo proſequendo, & alia id genus obire permulta, vtriuſque ſexui, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & ſimul auctoritate viri deterritæ, cogitatam quidem illæ depoſuêre prouinciam; veruntamen eadem agitatę ſpiritus vi, temperare ſibi poſtea nequiuerunt, quo minus inconſulto atque inſcio prorſus Ignatio, pedibus, ac mendicantium ſpecie aliud genus peregrinationis longæ difficiliſque ſuſciperent. Giennium in Bætica eſt vrbs, quam nonnulli Menteſam Oretanorum falsò putarunt, ſacro Sudario in primis viſenda, in quo crucem ſibimet baiulãtis expreſſa Chriſti Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, vt dictum eſt, paucis admodum conſcijs profectæ, duodecim fermè dierum itinere, cùm in vrbe non apparerent, admiratio primùm affiniũ ac vicinorũ orta: deinde vbi a familiaribus cognitũ eſt peregrinantiũ habitu petijſſe Giennium, varie pro ſuo quiſq; ſenſu rem interpretari. nõnulli probare factũ, pleriq; reprehendere quòd eo loco fœminæ ſine comitibus, nullo apparatu ſe in iter periculoſum dediſſent. Doctor verò Cirolius, cuius in tutela erãt mulieres, auctoré eius cõſilij ſuſpicatus Ignatiũ, vehemẽter excandeſcens, facinus indignũ exclamans, hominem externum & ignotũ, in aliena patria ſuis concionibus cũcta miſcere,

& ipſas matresfamilias à cura domeſticarũ rerum au-
care, nubiles verò puellas in pudicitiæ diſcrimen adu-
cere. Atque his querimonijs Vicarium perpulit, vt Igna-
tium in carcerem, miſſo repente viatore, coniiceret. Erat
æſtiuum anni tempus, & ſatis laxa cuſtodia. itaque carcer-
um totis iam illis finibus celebrem, vel ſpectandi, vel au-
diendi cauſſa plurimi ventitabant. quibus ille ſolertia
mirabili tum Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, tum eti-
am, vbi res exigeret, ſpiritualium exercitationum præ-
cepta more ſuo tradebat. Georgius quidem Naueros, in-
ſignis ea tempeſtate doctor, & magna apud Carolum
Cæſarem gratia, cùm ad eum viſendum acceſſiſſet, ani-
mi magnitudinẽ, & dicendi vim admiratus, reuerſus
ad ſuos domum reuertit. Hodierna die vidi Paulum (in-
quit) in vinculis. Iamque ſeptimumdecimum diem ille
tranſegerat non ſolùm innoxius, verùm etiam prorſus
ignarus cuius criminis nomine accerſeretur: cùm eius
interrogandi gratia (multa quippe ad eum aliquando de-
lata fuerant) Vicarius ipſe cum ſcriba publico in carce-
rem venit. At primùm (vt fit) varijs quæſtionibus verſa-
re in omnes partes Ignatij animum: dein ſciſcitari eccu-
dem, obſeruet ne Sabbata. cui ille, Vtique, in honorem
beatæ MARIAE virginis (inquit.) nam cæteroqui &
Iudaicos ritus ignoro, & verò Iudæum penè neſcio
nullum. Poſtremò, noſtin, ait, mulieres quaſdam duas,
matrem & filiam? Cùm Ignatius annuiſſet, Num
auctor illis fuiſti (adiungit) peregrinandi? Gloria ni-
hil verò minus, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iu-
rato velim, eiuſmodi concurſationes & itinera vni-
uerſum vtrique diſſuaſiſſe me: &, ſi profectæ ſunt, me ig-
naro, atque adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vi-
carius, humeros Ignatij leniter apprehendens, Atque
id ipſum, inquit, in cuſtodiam te ſcito fuiſſe coniectum.
His ita peractis, ac tota ſerie quæſtionis perſcripta in
commentarios relata, Vicarius abijt. Interea peregrina-
tione confecta, ſecũdo & quadrageſimo demum die mu-
lieres reuertuntur. è quibus Ignatij innocentia explo-
ſpecta, venit in carcerem ſcriba, & Vicarij ſententiam
Ignatio

Ignatio recitat: qua primùm iubebatur ipſe cum ſocijs cęterorum ſcholaſticorum habitu incedere; deinde quadriennij perfiniebatur ſpatium ſacræ Theologię cognoſcendæ, ante quod exactum ſpatium, de fidei Chriſtianę myſterijs ad populum verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil ſanè recuſabat Ignatius, dummodo in idipſum egenti ſibi neceſſaria præberentur: illam verò temporis finitionem ægrè admodum tulit, quòd ea re ſibi viam ad procurandam animorum ſalutem obſtrui cerneret. Itaque ſine vlla dubitatione Salmanticam ad ſua proſequenda ſtudia migrare conſtituit, cùm ſeſquiannum circiter Compluti moratus, inter eas ipſas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, phyſicisque, & ex ipſis Theologiæ fontibus deguſtaſſet. Sed interim, ad gloriam Dei, nequid in doctrina moribuſque ſuis reſideret infamiæ, Toletanum Archiepiſcopum (cuius in diœceſi Compluturn eſt) ſibi ex itinere adeundum, totamque ei rem geſtam, & omnem conſiliorum ſuorum rationem explicandam exiſtimauit. Is erat Alfonſus Fonſeca, morabaturque eo tempore Pintiæ à quo benignè acceptus, animatusque ad cæpta ſtrenuè promouenda; necnon inſtructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam ante præceſſerant. quorum ille diuerſorium ignorans, primum omnium ſacram ædem ingreditur, vbi orantem conſpicata pia quædam mulier, inſtinctu videlicet numinis, vltro ad eum acceſſit, & ſciſcitata nomen, ad ſocios iam ſibi notos læta perduxit. Verùm Ignatio ne Salmanticæ quidem quieto eſſe diutius licuit. Cùm enim quod ſupererat à ſtudijs otij, in cohortandis ad virtutem ac pietatem & priuatim & publicè non modò plebeijs, verùm etiam principibus viris inſumeret; neque tamen, adiuuante Domino, fruſtra operam collocaret; omnium in ſe oculos repente conuertit, vrbemque totam celeriter eius nominis fama peruaſit. Erat omnino inuſitata res, & ipſa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris (etenim in Figheroa ſuo ſumptu Compluti ſcholaſticorum ve-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſtimentis ornarat) Apoſtolico ac paſtorali [illegible] munere fungi palam, & ſacerdotes ipſos ad [illegible] tè obeũdas accendere. Et cùm eiuſmodi [illegible] probarent, ſuſpicerentq; permulti; tum vero [illegible] qui totam rem ſecus interpretarentur, ac [illegible] tiuſque examinandam putarent. In ijs Dominican[illegible] tres è diui Stephani præclaro cœnobio, [illegible] rum pro poteſtate non erat eiuſmodi [illegible] quo erant caritatis ardore, fat ſuum rati quod [illegible] nem ad rem totius Eccleſiæ pertineret; Ignatium [illegible] re, ſpiritumque ipſius, & doctrinæ genus, & [illegible] tum expendere omnino conſtituunt. Interim [illegible] huiuſce conſilij Ignatius confeſſarium ex ipſo cœnobio ſibi delegerat. Is igitur confeſſarius [illegible] carij (nam Prior, ſeu cœnobiarcha tum [illegible] mum Dominicum diem ad prandium [illegible] nuenti, Fac (inquit) paratus accedas; [illegible] pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, [illegible] ne promiſſa fecit Ignatius. Exceptus eſt [illegible] mitibus Calliſto, comiter. Sublatis deinde [illegible] que Vicarius cum eodem confeſſario, & alio [illegible] in ſacellum quoddam ſeducit. conſident [illegible] blando vultu Vicarius Ignatium intuens, [illegible] modum inquit, ac valde probare, quod [illegible] Apoſtolicum in morem peregrinando [illegible] atque ad cultum Dei, ac ſtudium pietatis [illegible] rumtamen auere ſe noſſe quibus maximè [illegible] ram dederint. Cùm id quod erat, Ignatius, [illegible] ctos fateretur eſſe: Quid igitur, inquit, [illegible] conciones de rebus diuinis habetis: Nos verò [illegible] concionamur, ait Ignatius; verùm de virtutis [illegible] tudine, de vitij fœditate, cùm occaſio ſeſe dat, [illegible] ter & ex æquo loco diſſerimus, atque homines [illegible] um peccatorum, amoremque probitatis [illegible] ca Vicarius: Sed vtique de virtutibus vitijſque [illegible] ralium artium cognitione diſputari non [illegible] magiſtris & libris accepta, vel infuſa diuinitus: [illegible] rò neque litteris, neque doctoribus operam [illegible]

ipſi fateamini : reſtat igitur vt Spiritu ſancto vobis hæc
tradita ſint. atqui hoc ipſum eſt de Spiritu ſancto, quod
maximè quærimus. Tum Ignatius vt peti ſe vidit repen-
tino dilemmate , cùm aliquantulum ſubſtitiſſet : De
his, inquit, hactenus. Cùm nihilominus inſtaret ille, ac
Spiritus ſancti verbo hominem vrgeret, oppreſſus Igna-
tius tum perſeueranti interrogatione, in eodem tamen
gradu conſtantiæ perſtitit, ſeque nihil prætereà reſpon-
ſurum affirmauit, niſi quibus legitimè interrogandi ius
eſſet. Quo loco Vicarius : Ita ne verò ? inquit . Cùm no-
uæ impoſtorum ſectæ quotidie pullulent, & in errorem
ac fraudem ita multos inducant ; vos in reddenda ve-
ſtræ doctrinæ ratione tergiuerſamini ? Atqui efficiam vt
omnino reddatis. Triduum deinde in ſacros cœnobij fi-
nes detinentur, atque humaniſsimè tractantur à fratri-
bus. Eo ſpacio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vi-
cario Salmanticenſis Epiſcopi, notarius ambos perdu-
cit in carcerem, includitque ſeparato à reliqua reorum
turba conclaui, mirum in modum ſqualido , ac perue-
tuſto, odoriſq; deterrimi ; cuius tectum medium ſtipes
ligneus fulciebat, ac ſtipiti ferrea catena erat affixa do-
drantium longitudine circiter nouē, bifida ad extremū
ſene. huic ergo catenę altero vtrumq; pede adſtringunt,
ſic, vt nuſquā alter ſine altero ꝓgredi, aut loco pæne mo-
uere ſe poſſet. Igitur tota ea nocte per ſummū corporis
incommodū nulla capta quiete, in hymnis & cāticis ꝑſti-
tere. poſtridie vt per vrbē vulgata res eſt, cōtinuò boni vi-
ri cōplures cū ſtragulis, culcitriſq;, & ciborū apparatu ad-
fuerūt, quorū benignitate recreat⁹ Ignatius, ac paulo cle-
mentius haberi deinde in ea cuſtodia cæptus eſt. Itaque,
uante Compluti, ſic eo tempore cōcurſus ingens homi-
num ad eum fieri. ad quos ille admirabili tranquillitate,
de contemptu rerū humanarum, de futuro extremo iudi-
tio, deque ſempiternis præmijs atq; ſupplicijs diſſerebat.
bijs Franciſco Mēdozę (qui poſtea S.R.E. Cardinalis &
Epiſcopus Burgēſis eſt mortuus) miſeranti caſum ipſius,
& amicè ex eo quærēti, grauiter ne ferret cuſtodiā & vin-
cula : Tantum ne malum tibi videtur eſſe carcer ? inquit

Ignatius. atqui, ſcito, vrbe Salmantica tota non ita multas eſſe compedes, manicasve; quin ego plures Chriſti Domini cauſſa vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Frias ad carcerem accedit, Ignatium & Caliſtum diuerſos interrogat, ac varijs percontationibus, quæ haberi à iudicibus ſolent, vtriuſque ſenſus & animum diligenter explorat. Cùm illi congruentia reſponderent, nec modò ſibi, ſed etiam inter ſe mirè conſtarent; denique librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poſtulanti non recuſat Ignatius; quinetiam ſibi præterea eſſe tres in eadem vrbe ſocios aperit, editque diuerſorij nomen, ac notas, quibus inueniri ſine errore poſſint. neque verò ſuperſedit ille miſſis lictoribus eos in carcerem tradere interiorem; ne quod ijs colloquium cum Ignatio, neu qua communicatio conſiliorum eſſet. Poſthæc, ablatum Exercitiorum librum & ipſemet accuratè perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum ſingula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatij & ſociorum declarandam non leuis momenti. Cùm enim cæteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam cuſtodum effracto carcere omnes repente dilapſi eſſent; Ignatius comitesque ſoli in ſumma fugiendi licentia poſtridie ibidem inuenti ſunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confeſtim in amplam domum & commodam inde magiſtratuum iuſſu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri ſui recognitores, cùm & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Chriſtianæ myſterijs multa ex eo quærerent; paucis ac demiſsè præfatus, neque ſe vacaſſe admodum litteris; & quæcumque ſentiret, diceretve, Eccleſiaſtico iudicio & cenſuræ cuncta ſubmittere; ad ſingulas quæſtiones de ſanctiſſima Trinitate, de Incarnatione Domini, de ſacramento Euchariſtiæ, aliasque complures ita reſpondit, vt iudices ipſi pæne obſtupeſcerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipſe, cùm item reſponſa Doctorum ſe ignorare dixiſſet, illicò ſoluit egregiè. Poſtremò iuſſus primum De-

calogi

calogi præceptum, vti conſueuerant ad populũ, ſic ibidem repente explicare; in eam ſententiam vſque adeo variè & copioſè dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cùm dies vinculorum eſſet ſecundus iam & vigeſimus, vnà cum ſocijs euocatur ad iudicum ſententiam audiendã. cuius erat ſumma, innoxios eos, & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde poſſe arbitratu ſuo in adiuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere: tantùm ne intra quadriennium in Theologię ſtudio exactum, quæ cogitatio lethali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pęne iure Pontificio ac Theologia difficillimus eſt) auderent ipſi per ſe definire, atque ſtatuere: id autẽ propterea quòd in Exercitiorum libro ſigna quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia a venialibus dignoſcenda: quæ tamen quòd nihil cõtinerent à recta fide alienum, nominatim improbare nõ audebant. Recitata ſententia; cùm honorificè tractatum abſe Ignatium putarent iudices; ille verò ſuis rebus è conſcientia apprimè confidens, vehementer indoluit, ab iis quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præſides agnoſcebat, nullo in ſuis neque dictis, neque ſcriptis deprehenſo vitio, tamen in re tanta tamque neceſſaria ſibi ſilentiũ imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quę ipſa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti ſatius iudicaret ex hiſce difficultatibus quas in Hiſpania obijci ſibi ſubinde videbat, ad ſcholas Pariſiẽſes in Galliam vltrò ſeſe transferre: vbi tum ob ſuam nouitatem, & eius linguæ inſcitiam ſibi minus interim negotij putabat fore, tum propter illius academiæ celebritatem atque frequentiam, non defuturos deinde quos ad ſuum inſtitutum, atque ad Apoſtolica veſtigia ſectanda perliceret.